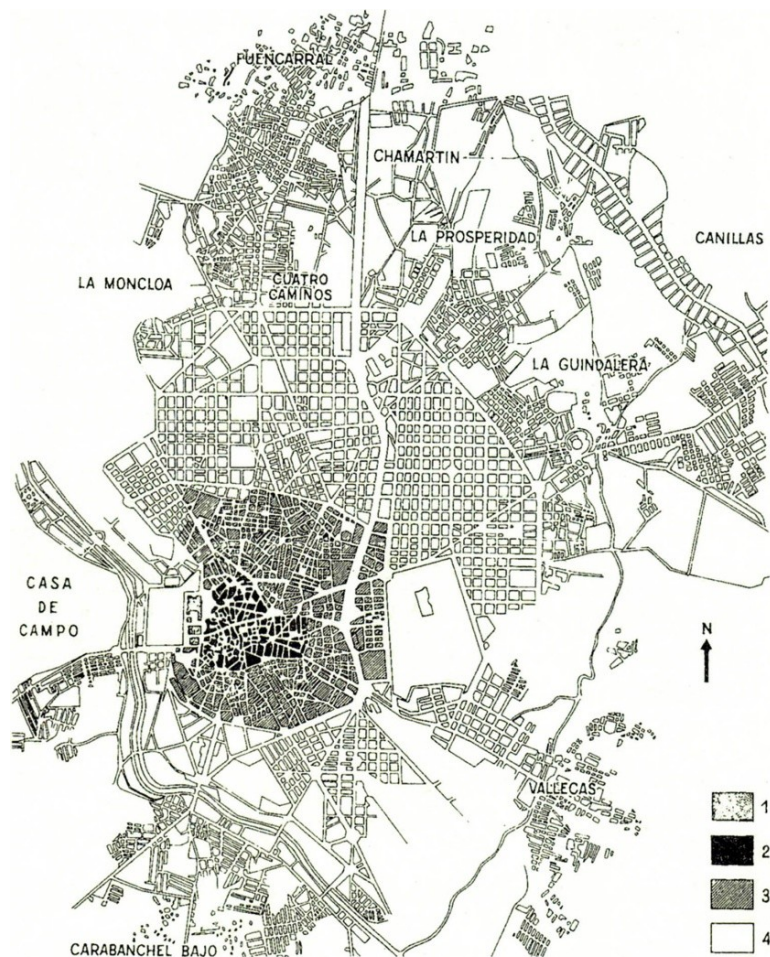

MADRID: Desarrollo urbano. Signos: 1, primitivo emplazamiento de la ciudad; 2, desarrollo de los siglos XIV a XVIII; 3, crecimiento durante los siglos XVIII y XIX; 4, engrandecimiento y expansión de la ciudad desde mediados del siglo XIX hasta nuestros días. Los antiguos núcleos periféricos han quedado unidos al casco antiguo por el ensanche del siglo XIX. Obsérvese en la parte NO un extremo de la Ciudad lineal, proyectada por A. Soria.

Comentario plano de Madrid

Madrid, como aquelas cidades cunha longa historia, presenta un espazo complexo no que poden distinguirse diversas áreas correspondentes ás diferentes etapas do desenvolvemento urbano: o casco antigo, o ensanche de mediados do XIX e primeiro terzo do XX e a periferia.

1. O casco antigo.

a) Emprazamento e situación.

A orixe da cidade de Madrid hai que buscalo nas prazas defensivas que os árabes crearon no século IX para protexer a fronteira norte de Toledo, polo tanto responde a unha finalidade defensiva e por iso o primitivo emprazamento da alcazaba sitúase sobre un cortado das terrazas do Manzanares, en recinto que hoxe ocuparían o Palacio Real e a Catedral da Almudena.

A súa situación central na xeografía española e, sobre todo, a decisión de convertela en capital do reino por Felipe II en 1591 deron lugar á cidade máis grande de España e ao principal nó de comunicacións da nación, converténdoa nunha cidade con funcións moi especializadas e diversificadas.

b) Análise do plano.

O plano anárquico propio da cidade medieval, que correspondería co actual recinto histórico de Madrid. As súas rúas son estreitas, curtas e retortas, coa excepción das dúas vías que unen a Porta do Sol co recinto do Palacio Real (rúas Arenal e Maior). No s. XVII constrúese a Praza Maior (Carlos III). A rúa que se abre diante do Palacio Real (rúa Bailen) é unha modificación do século XIX; do mesmo xeito que a Gran Vía, principal reforma interior do casco histórico no s. XX (1926). Este recinto histórico esta bordeado por grandes rúas, como a Gran Vía ao Norte, o Paseo de Recolectos ao Leste e Roldas polo sur (Roldas de Atocha, Valencia e Toledo); estas roldas ocupan o espazo que deixa libre a muralla ao ser derribada no século XIX.

c) **Análise da trama.** É pechada e compacta, debido a que o crecemento da cidade localizouse durante séculos no espazo intramuros.

d) Análise da edificación.

Non se aprecia directamente no plano, pero podemos dicir que, nos seus inicios, era de baixa altura e, progresivamente, experimentou unha verticalización. No localízanse algúns dos edificios históricos máis importantes da cidade (Palacio Real, diversas igrexas e monasterios...).

e) Análise dos usos do Solo.

Os usos do solo tradicionais eran residenciais, comerciais e artesanais sen ningunha zonificación. Estes usos irán evolucionando cara a unha terciarización, onde o uso residencial perde terreo debido á falta de accesibilidade e aos altos prezos do chan. A función turística tamén é importante na capital, polo que moitos usos están relacionados co mesmo (restaurantes, bares, hoteis, etc.)

f) Problemas actuais que afectan ao casco antigo e posibles solucións.

Como noutras cidades, os principais problemas do casco antigo son o deterioro físico de rúas e casas, o que dá lugar a un deterioro social que provoca un envellecemento da poboación e a localización das clases marxinais no centro, especialmente inmigrantes. Isto provoca un deterioro ambiental que prexudica á imaxe da cidade. Estes feitos, unidos á terciarización do chan que provoca o baleirado do centro fóra de horas comerciais, provocaron políticas actuais de rehabilitación física e social do centro.

En Madrid, estas políticas realízanse intensamente desde os anos 90 a través de medidas como a rehabilitación de edificios, a peatonalización dalgunhas rúas e o fomento de uso residencial.

2. O ensanche

a) Causas que determinan o ensanche urbano.

O crecemento da poboación e da cidade dentro dun recinto amurallado era algo insostible para a capital. A insalubridade e usos do chan non compatibles co residencial (cemiterios ou fábricas) fixeron que a mortalidade se disparase durante o s.XIX, especialmente entre as clases máis pobres. Por iso, a burguesía viu necesaria a edificación dunha nova cidade fóra do límite establecido, moito máis ordenado e hixiénico que a cidade central.

b) Diferentes áreas que se poden distinguir.

O ensanche de Madrid localízase, principalmente, ao norte do casco histórico, e foi deseñado por Carlos María de Castro a imaxe do creado por Cerdá en Barcelona, aínda que este é menos perfecto. O plano ortogonal, en cuadrícula, organízase en torno a rúas longas, rectas e anchas (Velázquez, Serrano, Goya ...) que se cortan en perpendicular formando mazás cadradas. O seu edificación primitiva en mazás abertas e con edificacións de mediana altura e palacetes deu lugar a unha densidade de ocupación baixa, seguindo os preceptos hixienistas burgueses. O seu uso foi principalmente residencial de clase media alta. Posteriormente, esta área tamén se terciariza debido á súa boa accesibilidade, especialmente coa creación do CBD de Azca próximo ao Paseo da Castellana. Este configúrase como o centro de negocios da cidade, localizándose as sedes de prestixiosas empresas e bancos e multitude de servizos administrativos.

Xunto ao CBD, o ensanche tamén se especializa no comercio, nalgúns casos de luxo como na rúa Serrano. Este comercio está mesturado con usos residenciais do un nivel alto, debido ao elevado prezo do chan, o que o configura como un dos barrios máis prestixiosos e caros da cidade.

Xunto co ensanche aparece, próxima á zona de Canillejas, a Cidade Lineal de Arturo Soria. Seguindo os principais conceptos das cidades xardíns, Arturo Soria deseñou esta parte da cidade a finais do século XIX. Algúns autores viron a volta á natureza como a solución aos problemas que afectaban á cidade obreira, especialmente o hixiénico. Así se creou esta zona cun plano lineal, en base a unha ancha rúa que rodearía á capital (40 km.) e onde tomaría especial importancia o transporte público, debido á magnitude da rúa. A trama sería aberta, con unifamiliares con horta e xardín. O uso do chan sería principalmente residencial, onde as clases máis podentes ocuparían as zonas máis próximas á rúa principal, situándose outros usos colectivos nas estacións do transporte público para facilitar o seu accesibilidade. O proxecto levouse a cabo soamente no tramo que aparece no mapa e actualmente está moi modificado, xa que se ha densificado a edificación e transformáronse os usos do solo.

3. A periferia.

a) Causas do crecemento da periferia urbana.

Desde 1950, Madrid experimentou un gran crecemento demográfico debido ao baby boom e ao éxodo rural. Este crecemento irá paralelo a un crecemento da cidade ata uns límites difusos, onde a cidade e o campo confúndense, dando lugar ás áreas periurbanas e suburbanas que aparecen no mapa fora do ensanche urbano, ocupando unha extensión moito maior á que ocupa o mapa. Esta tendencia agravouse agora debido á desurbanización, onde a xente busca a periferia para vivir despobando o centro.

b) Diferenciación de áreas na periferia.

A maior parte das actuacións na etapa postindustrial son residenciais , xa que as áreas industriais e de equipamento aparecen na actualidade máis afora. Estas áreas vanse a localizar en torno aos eixes de comunicación principais. Isto é debido á preeminencia do vehículo rodado como medio de transporte principal que posibilita os milleiros de movementos pendulares que se producen diariamente.

Xunto ao uso residencial, as áreas industriais e de equipamento (grandes hipermercados, hospitais ou universidades) tamén se localizan seguindo os eixes de comunicación principais por unha maior

accesibilidade. Esta expansión tamén permitiu que pobos antigos pertencentes á periferia, como Canillejas, Vallecas ou Carabanchel, sexan absorbidos pola cidade, mentres que outros pertencentes á área periurbana, como Coslada, Leganés ou Pozuelo, aínda que seguen mantendo a súa autonomía municipal, atópanse na actualidade practicamente unidos fisicamente á capital.

c) Problemas actuais destas zonas e posibles solucións.

Algunhas destas zonas periféricas sofren problemas de degradación como chabolismo o deterioro dos barrios obreiros máis antigos, construídos no súa maior parte cunha dotación insuficiente de servizos, para aloxar á gran masa de poboación que emigrou a Madrid nos anos 50. Para iso, estanse levando a cabo programas de actuación que permiten erradicar estes problemas. Poboados como A Celsa ou A Rosilla son exemplos destas zonas en Madrid, onde a degradación de espazo leva a unha degradación da sociedade que viven nel, especialmente no relacionado con drogas e delincuencia.